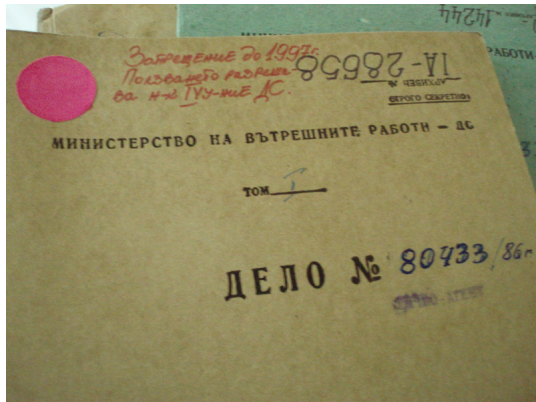

Написано от Христо Христов
Събота, 17 Ноември 2012 19:36

Който контролира миналото, контролира бъдещето. Едва ли може да се намери по-вярна сентенция от тази на Оруел, с която да се аргументира огромното значение за опознаването на затворената в архивите на комунистическите тоталитарни служби информация.

Ще добавя и констатацията на политолога Иван Кръстев, че преходът ще завърши с отварянето на досиетата, която той направи в средата на отминалото десетилетие, за да подчертая този важен процес.

Не е никак случайно, че зависимостите от комунистическото минало намериха най-продължително изражение именно в досиетата на ДС. В първите години на прехода към демокрация в България беше формиран нов политически елит, бяха сменени тоталитарните институции, беше изработено нова Конституция и подменено законодателството от комунистическата епоха. Бяха положени и основите на пазарната икономика.

Зависимостта да принадлежиш към ДС

Написано от Христо Христов
Събота, 17 Ноември 2012 19:36

Зависимостта от досиетата обаче продължи цели 16 години. Тази зависимост гарантира разполагането на различни кадри и агенти на ДС на ключови постове в политическия елит, в бизнеса и редица области на обществото.

:

Можеше ли това да се избегне, ако досиетата не бяха отворени след 2007 г., а в периода 1991-1992 г.? Моето лично мнение е „да”. Обществената нетърпимост към репресивния апарат на БКП не би гарантирала политическа кариера на агентите, а осветяването на хората, поставени в зависимост от агентурното си минало, не би позволило тайния рекет и манипулациите на тази основа, черната търговия с досиетата и не на последно място поставянето на такива лица на ръководни постове в изпълнителната и съдебната власти, в местната власт, в икономиката, частния бизнес, образователната сфера, изповеданията, медиите.

Този неявен процес на поддържане на зависимостите от миналото чрез досиетата обяснява и късното отваряне на архивите на ДС – 16 години след началото на прехода.

Важността на закона за досиетата и дейността на комисията

Тук няма да се спирам на опитите да се [отварят досиетата през 1997 г.](#) За мен е без съмнение големия обществен успех на [закона за досиетата](#), приет през декември 2006 г. С него се изпълниха три основни задачи. Първата е максимално разкриване на сътрудниците на ДС и РУ-ГЩ. Втората цел е всички архиви да бъдат обединени в общ архив, подчинен на независим държавен орган и третата цел е законът да даден максимален достъп до архивните документи.

Беше [сформирана комисия](#), която до голяма степен изпълни тези основни цели. Тя извърши огромна дейност по прекъсването на зависимостта от тоталитарните комунистически служби. Комисията извърши **проверки на над 115 000 лица**, от които над **65 000 са участници в избори**. Проверени са над **42 000 лица**, заемали или заемащи публични длъжности или извършващи публични дейности.

Написано от Христо Христов
Събота, 17 Ноември 2012 19:36

Установена е принадлежност към комунистическите тайни служби на над 6500 души.

Обявените са над

6000 души,

разликата между цифрите е свързана с необявяването на починалите лица.

Значението на предварителна проверка

този процес започна при правителството на ОДС през 2001 г. на предстоящите тогава парламентарни избори, инициатива, възприета от Симеон Сакскобургготски и партията му НДСВ. Последва обаче отмяна на закона за досиетата през април 2002 г. и процесът за „чисти листи“ беше нарушен.

От 2010 г. данните показват рязък скок на предварителните проверки – за 2010 г. те са за 2048 лица, а за 2011 г. – 1674 лица. Сред длъжностите лица, които най-често прибягват до предварителна проверка на кандидати за различни ръководни длъжности са министърът на външните работи Николай Младенов, министърът на вътрешните работи Цветан Цветанов, министърът на отбраната ген. Аню Ангелов и др.

От 2009 г. имаме реално предаване на архивите на комисията и през последните няколко години в Централизирания архив на комисията в Баня са предадени над 30 000 за 2009 г.; над 453 000 за 2010 г.; над 817 000 за 2011 г.

Общественият интерес към архивите

Заявления от граждани също бележат ръст през годините. Данните в това отношение са показателни:

Написано от Христо Христов
Събота, 17 Ноември 2012 19:36

- 2007 г. – 689 души;
- 2008 г. – 1596 души;
- 2009 г. – 1294 души;
- 2010 г. – 1146 души;
- 2011 г. – 1417 души.

Заявленията от журналисти и изследователи в комисията бележат своеобразен бум:

- 2007 г. – 10 души;
- 2008 г. – 118 души;
- 2009 г. – 196 души;
- 2010 г. – 188 души;
- 2011 г. – 211 души;

Комисията по досиетата покани като консултанти и съставители историци и журналисти от различни поколения, с които през последните четири години издаде 10 документални сборника на различни значими теми:

- „ [КГБ и ДС – връзки и зависимости](#) ”;
- „ [ДС – структура и основни документи](#) ”;
- „ [ДС и промените в България – 1944-1947](#) ”;
- „ [Тероризъм в документите на ДС](#) ”;
- „ [ДС – политическа полиция](#) ”;
- „ [ДС и образованието](#) ”;
- „ [ДС и Пражката пролет](#) ”;
- „ [ДС и краят на тоталитаризма](#) ”;
- „ [Военното разузнаване при комунизма](#) ”;
- „ [ДС и еврейската общност в България 1944-1989 г.](#) ”

Всеки един от тези сборници е придружено от разширен електронен вариант, в който са

Написано от Христо Христов
Събота, 17 Ноември 2012 19:36

включени много повече документи. По този начин комисията разшири достъпа и до служебните документи на ДС и разузнавателните служби на БНА и даде възможност за изследователите и на хората, които се интересуват от тази проблематика да разширят своите познания и информацията за дейността на тоталитарните комунистически тайни служби. Сайтът на комисията е регистрирал над 1 968 000 посещения.

Значението на изследването на архива на ДС

В заключение ще посоча, че най-важните разкрития за епохата на комунизма са направени именно при задълбочено проучване на досиетата. От архивите на ДС излязоха важните за обществото истини за:

- Въоръжената съпротива на горянското движение;
- Лагерите на комунистическата власт;
- Използването от ДС на „мокри поръчки“ като [отвлечането на емигранта Борис Арсов](#) от Дания през 1974 г. и [убийството на писателя Георги Марков](#) през 1978 г. в Лондон;
- „[Възродителния процес](#)“ ;
- Политическите съдебни процеси срещу протестантски и католически духовници в България;
- Влиянието на ДС върху Българската православна църква и др.

Изследванията на проф. [Диню Шарланов](#), историците [Момчил Методиев](#) и Веселин Ангелов, на пастор [Христо Куличев](#) и др, както и публикации на журналистите Татяна Ваксберг, Мария Дерменджиева и др. са пример за целенасочено и обективно изследване на архивите на ДС.

С растящия изследователски интерес се гарантира обективен и автентичен прочит на

Написано от Христо Христов
Събота, 17 Ноември 2012 19:36

комунистическото тоталитарно минало, което е основна предпоставка за научаване на истината за този период от обществото и преосмислянето му.

*Докладът на [Христо Христов](#) е изнесен на обществения форум „Промяна на промяната“, състоял се на 10 ноември 2012 г. в Първа евангелистка църква по повод на 23 години от рухването на комунизма в България.